

Resource: Termini muhimu (unfoldingWord)

License Information

Termini muhimu (unfoldingWord) (Swahili) is based on: unfoldingWord® Translation Words, [unfoldingWord](#), 2022, which is licensed under a [CC BY-SA 4.0 license](#).

This PDF version is provided under the same license.

Termini muhimu (unfoldingWord)

G

Gabrieli, Gad, Galatia, Galilaya, Gari la farasi, Gathi, Gavana, Gaza, Gerari, Geshuri, Gethsemane, Ghadhabu, Ghala, Gharika, Gibe, Gibeoni, Gideoni, Gileadi, Gilgali, Gird, Golgotha, Goliath, Gombo, Gomora, Gosheni, Gumu

Marejeleo ya Biblia:

Gabrieli

Uhalisia:

Gabrieli ni jina la mmoja wa malaika wa Mungu. Anatajwa kwa jina mara kadhaa katika Agano la Kale na Agano Jipy.

- Mungu alimtuma Gabrieli kumweleza nabii Danieli maana ya maono aliyoyaona.
- Wakati fulani, Danieli alipokuwa akiomba, malaika Gabrieli alimjia na kutabiri kuhusu mambo yatakayotokea siku zijazo. Danieli alimuuta "mtu."
- Kwenye Agano Jipy, imeandikwa kwamba Gabrieli alimjia Zekaria na kutabiri kwamba mke wake mzee, Elisabeti, angepata mtoto wa kiume aitwaye Yohana.
- Baada ya miezi sita, Gabrieli alitumwa kwa Maria kumjulisha kwamba Mungu angemwezesha kwa miujiza kupata mtoto ambaye angekuwa "Mtoto wa Mngu." Gabrieli alimwambia Maria amwite mtoto huyu "Yesu."

(Mapendekezo ya Tafsiri: Jinsi ya Kutafsiri Majina)

(Tazama pia: malaika, Danieli, Elisabeti, Yohana (Mbatizaji), Maria, nabii, Mtoto wa Mungu, Zekaria (NT))

- [Danieli 8:15-17](#)
- [Danieli 9:21Luka 1:19](#)
- [Luka 1:26](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H1403, G10430

Gad

Uhalisia

Gadi alikuwa mtoto wa saba wa Yakobo. Alikuwa mtoto wa kwanza wa Zilpa. Wazao wake wakawa moja ya makabila ya Israeli.

- Kabilia alikotoka alijulikana kama "kabilia la Gadi" au "Gadi."
- Jina Gadi linafanana na neno la Kiebrania linalomaanisha "bahati nzuri."
- Kabilia la Gadi liliishi upande wa mashariki wa Mto Yordani kati ya Bahari ya Galilaya na Bahari ya Chumvi. Hii ilikuwa kaskazini mwa Reuben na kusini mwa nusu ya kabilia la Manase. Linapotumika kama jina la eneo la ardhi, neno "Gadi" linarejelea ardhi iliyotolewa kwa kabilia la Gadi.
- Mtu mwengine katika Biblia aliyeitwa Gadi alikuwa nabii aliyemkabili Mfalme Daudi kwa dhambi ya kufanya sensa ya watu wa Israeli.

(Mapendekezo ya tafsiri: Jinsi ya Kutafsiri Majina)

(Tazama pia: makabila kumi na mawili ya Israeli, Yakobo, Zilpa)

Marejeleo ya Biblia:

- [1 Mambo ya Nyakati 5:18](#)
- [Kutoka 1:1-5](#)
- [Mwanzo 30:11](#)
- [Yoshua 1:12](#)
- [Yoshua 21:38](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H1410, H1425, G10450

Galatia

Uhalisia:

Katika nyakati za Agano Jipy, Galatia ilikuwa jimbo kubwa la Kirumi lilokoko katikati ya nchi ambayo sasa ni Uturuki.

- Sehemu ya Galatia ilikuwa inapakana na Bahari Nyeusi upande wa kaskazini. Pia ilikuwa inapakana na majimbo ya Asia, Bithinia, Kapadokia, Celicia, na Pamfilia.
- Mtume Paulo aliwaandikia barua Wakristo waliokuwa wakiishi katika jimbo la Galatia. Barua hii ni kitabu cha Agano Jipy kinachoitwa "Wagalatia."
- Sababu moja ambayo Paulo aliandika barua yake kwa Wagalatia ilikuwa kusitiza tena injili ya wokovu kwa neema, si kwa vitendo.
- Wakristo wa Kiyahudi huko walikuwa wakifundisha Wakristo wa Mataifa kimakosa kwamba ilikuwa lazima kwa waumini kufuata sheria fulani za Kiyahudi.

(Mapendekezo ya tafsiri: Jinsi ya Kutafsiri Majina)

(Tazama pia: Asia, imani, Kilikia, habari njema, Paulo, vitendo)

Marejeleo ya Biblia:

- [1 Wakorintho 16:1-2](#)
- [1 Petro 1:1-2](#)
- [2 Timotheo 4:9-10](#)
- [Matendo 16:6-8](#)
- [Wagalatia 1:1](#)

Data ya Neno:

- Strong's: G10530, G10540

Galilaya

Uhalisia:

Galilaya ilikuwa eneo la kaskazini kabisa la Israeli, kaskazini tu mwa Samaria. "Mgalilaya" alikuwa mtu aliyeishi Galilaya au aliyeishi Galilaya.

- Galilaya, Samaria, na Yudea zilikuwa majimbo makuu matatu ya Israeli wakati wa Agano Jipy.
- Galilaya inapakana na mashariki na ziwa kubwa linaloitwa "Bahari ya Galilaya."
- Yesu alikua na kuishi katika mji wa Nazareti huko Galilaya.
- Miujiza na mafundisho mengi ya Yesu yalifanyika katika eneo la Galilaya.

(Tazama pia: Nazareti, Samaria, Bahari ya Galilaya)

Marejeleo ya Biblia:

- [Matendo 9:32](#)
- [Matendo 13:31](#)
- [Yohana 2:1-2](#)
- [Yohana 4:3](#)
- [Luka 13:3](#)
- [Marko 3:7](#)
- [Mathayo 2:22-23](#)
- [Mathayo 3:13-15](#)

Mifano kutoka kwenye hadithi za Biblia:

- **21:10** Nabii Isaya alisema Masihi angeishi **Galilaya**, kuwafariji watu wenyenye mioyo iliyovunjika, na kutangaza uhuru kwa wafungwa na kuwaachilia huru walio kifungoni.
- **26:1** Baada ya kushinda majaribu ya Shetani, Yesu alirudi kwa nguvu za Roho Mtakatifu katika eneo la **Galilaya** ambako aliishi.
- **39:6** Hatimaye, watu walisema, “Tunajua kwamba ulikuwa na Yesu kwa sababu nyote wawili mnatoka **Galilaya**.”
- **41:6** Kisha malaika akawaambia wanawake, “Nendeni mkawaambie wanafunzi, ‘Yesu amefufuka kutoka kwa wafu na atakwenda **Galilaya** mbele yenu.’”

Data ya Neno:

- Strong's: H1551, G10560, G10570

Gari la farasi*Ufanuzi:*

Katika nyakati za kale, magari ya farasi yalikuwa mikokoteni yenye magurudumu mawili, ambayo yalikuwa nyepesi na yalivutwa na farasi.

- Watu waliketi au kusimama kwenye magari ya farasi, wakiyatumbia kwa vita au kusafiri.
- Kwenye vita, jeshi lililokuwa na magari ya farasi lilikuwa na faida ya kasi na uhamaji dhidi ya jeshi ambalo halikuwa na magari ya farasi.
- Wamisri wa kale na Warumi walijulikana sana kwa matumizi yao ya farasi na magari ya kivita.

(Tazama pia: Jinsi ya Kutafsiri Vitu Visivyojulikana)

(Tazama pia: Misri, Roma)

Marejeleo ya Biblia:

- [1 Wafalme 9:22](#)
- [2 Mambo ya Nyakati 18:28-30](#)
- [Matendo 8:29](#)
- [Matendo 8:38](#)
- [Danieli 11:40-41](#)
- [Kutoka 14:25](#)
- [Mwanzo 41:43](#)

Mifano kutoka kwenye hadithi za Biblia:

- **12:10** Kwa hiyo, Wamisri waliwafuata Waisraeli kupitia njia ya baharini, lakini Mungu aliwatia hofu na kusababisha **magari yao ya vita** kukwama.

Data ya Neno:

- Strong's: H2021, H4817, H4818, H7393, H7395, H7398, G07160, G44800

Gathi*Uhalisia:*

Gathi ilikuwa mojawapo ya miji mikuu mitano ya Wafilisti. Ilikuwa kaskazini mwa E kroni na mashariki mwa Ashdodi na Ashkeloni.

- Mshujaa Mfilisti Goliathi alitoka mji wa Gathi.
- Wakati wa Samweli, Wafilisti waliiba sanduku la agano kutoka Israeli na kulipeleka kwenye hekalu lao la kipagani huko Ashdodi. Baadaye, lilihamishwa kwenda Gathi na kisha E kroni. Lakini Mungu aliwaadhibu watu wa miji hiyo kwa magonjwa, na hivyo wakalirudisha tena Israeli.
- Daudi alipokuwa akimkimbia Mfalme Sauli, alikimbilia Gathi na akaishi huko kwa muda pamoja na wake zake wawili na wanaume mia sita waliokuwa wafuasi wake waaminifu.

(Mapendeleko ya tafsiri: Tafsiri Majina)

(Tazama pia: Ashdodi, Ashkeloni, E kroni, Gaza, Goliathi, Wafilisti)

Marejeleo ya Biblia:

- [1 Wafalme 2:391 Samweli 5:8–9](#)
- [2 Mambo ya Nyakati 26:6–8](#)
- [Yoshua 11:21–22](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H1661, H1663

Gavana

Ufanuzi:

"Gavana" ni mtu anayeongoza eneo kubwa la ardhi (kama vile eneo, mkoa, au jimbo) ndani ya taifa au ufalme.

- Kwenye Agano la Kale, neno "Tirshatha" ni jina maalum zaidi kwa gavana aliyekuwa akitawala jimbo la Kiajemi.
- Kwenye Agano Jipy, neno "prokonsuli" ni jina maalum zaidi kwa gavana aliyekuwa akitawala jimbo la Kirumi.
- Katika nyakati za Biblia, magavana waliteuliwa na mfalme au mtawala na walikuwa chini ya mamlaka yake.
- "Serikali" inajumuisha watawala wote wanaotawala nchi au ufalme fulani. Watawala hawa hutunga sheria zinazoongoza tabia za raia wao ili kuwe na amani, usalama, na ustawi kwa watu wote wa taifa hilo.

Mapendeleko ya Tafsiri:

- Neno "gavana" linaweza pia kutafsiriwa kama "mtawala" au "msimamizi" au "kiongozi wa kikanda" au "yule anayetawala eneo dogo."
- Kulingana na muktadha, neno "tawala" linaweza pia kutafsiriwa kama "ongoza" au "simamia" au "endesha" au "simamia."
- Neno "gavana" linapaswa kutafsiriwa tofauti na maneno ya "mfalme" au "kaiser", kwa kuwa gavana alikuwa mtawala mwenye mamlaka kidogo ambaye alikuwa chini ya mamlaka yao.
- Neno "prokonsuli" linaweza pia kutafsiriwa kama "gavana wa Kirumi" au "mtawala wa mkoa wa Kirumi."

(Tazama pia: mamlaka, mfalme, nguvu, mkoa, Rumi, mtawala)

Marejeleo ya Biblia:

- [Matendo 7:9-10](#)
- [Matendo 23:22](#)
- [Matendo 26:30](#)
- [Marko 13:9-10](#)
- [Mathayo 10:18](#)
- [Mathayo 27:1-2](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H0324, H1777, H2280, H4951, H5148, H5460, H6346, H6347, H6486, H7989, H8269, H8660, G04450, G04460, G07460, G14810, G22320, G22330, G22300, G42320

Gaza*Uhalisia:*

Katika nyakati za Biblia, Gaza ilikuwa mji wenye mafanikio wa Wafilisti ulioko kwenye pwani ya Bahari ya Mediterania, takriban kilomita 38 kusini mwa Ashdodi. Ilikuwa mojawapo ya miji mikuu mitano ya Wafilisti.

- Kutowana na eneo lake, Gaza ilikuwa bandari muhimu ambapo shughuli za kibashara zilifanyika katika makundi mbalimbali ya watu na mataifa tofauti.
- Leo, mji wa Gaza bado ni bandari muhimu katika Ukuanda wa Gaza, eneo la ardhi lililoko kando ya pwani ya Bahari ya Mediterania, likipakana na Israeli upande wa kaskazini na mashariki, na Misri upande wa kusini.
- Gaza ilikuwa mji ambapo Wafilisti walimpeleka Samsoni baada ya kumkamata.
- Filipo mwinjilisti alikuwa akitembea barabarani jangwani kuelekea Gaza alipokutana na towashi kutoka Kushi.

(Mapendekezo ya Tafsiri: Jinsi ya Kutafsiri Majina)

(Tazama pia: Ashdodi, Filipo, Wafilisti, Kushi, Gathi)

Marejeleo ya Biblia:

- [1 Wafalme 4:24-25](#)
- [Matendo 8:26](#)
- [Mwanzo 10:19](#)
- [Yoshua 10:40-41](#)
- [Waamuzi 6:3-4](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H5804, H5841, G10480

Gerari**Gerari***Uhalisia:*

Gerari ulikuwa mji na eneo katika nchi ya Kanaani, ulioko kusini magharibi mwa Hebron na kaskazini magharibi mwa Beer-Sheba.

- Mfalme Abimeleki alikuwa mtawala wa Gerari wakati Abrahamu na Sara walipokuwa wakiishi huko.
- Wafilisti walitawala eneo la Gerari wakati Waisraeli walipokuwa wakiishi Kanaani.

(Mapendekezo ya Tafsiri: Jinsi ya Kutafsiri Majina)

(Tazama pia: Abimeleki, Beer-Sheba, Hebron, Wafilisti)

Marejeleo ya Biblia:

- [2 Nyakati 14:12-13](#)
- [Mwanzo 20:1-3](#)
- [Mwanzo 26:1](#)
- [Mwanzo 26:6](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H1642

Geshuri

Ufafanuzi:

Wakati wa Mfalme Daudi, Geshuri ulikuwa ufalme mdogo ulioko upande wa mashariki wa Bahari ya Galilaya, kati ya nchi za Israeli na Aramu.

- Mfalme Daudi alimuoa Maaka, binti wa mfalme wa Wageshuri, na akapata mtoto, Absalomu.
- Baada ya kumuua ndugu yake wa kambo, Amnoni, Absalomu alikimbilia kaskazini mashariki kutoka Yerusalemu kwenda Geshuri, umbali wa takriban kilomita 140. Alikaa huko kwa miaka mitatu.

(Tazama pia: Absalomu, Amnoni, Aramu, Bahari ya Galilaya)

Marejeleo ya Biblia:

- [1 Nyakati 2:232 Samweli 3:2–3](#)
- [Kumbukumbu la Torati 3:14](#)
- [Yoshua 12:3–5](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H1650

Gethsemane

Uhalisia:

Gethsemane ilikuwa bustani ya miti ya mizeituni mashariki mwa Yerusalemu zaidi ya bonde la Kidroni na karibu na Mlima wa Mizeituni.

- Bustani ya Gethsemane ilikuwa mahali ambapo Yesu na wafuasi wake wangeenda kuwa peke yao na kupumzika, mbali na umati.
- Ilikuwa katika Gethsemane ambapo Yesu aliomba kwa huzuni kuu, kabla ya kukamatwa hapo na viongozi wa Kiyahudi.

(Mapendekezo ya Tafsiri: Jinsi ya Kutafsiri Majina)

(Tazama pia: Yuda Iskarioti, Bonde la Kidroni, Mlima wa Mizeituni)

Marejeleo ya Biblia:

- [Marko 14:32](#)
- [Mathayo 26:36](#)

Data Neno:

- Strong's: G10680

Ghadhabu

Ufafanuzi:

Ghadhabu ni hasira kali ambayo wakati mwagine hudumu kwa muda mrefu. Biblia inaelezea watu na Mungu wote kama wanaopata hasira kali. Wakati wa kuzungumza kuhusu "ghadhabu" ya Mungu, hakikisha neno au kifungu kinachotumika kutafsiri neno hili hakirejelei ghadhabu ya mwenye/yenye dhambi (ambayo inaweza kuwa kweli kwa mtu wa kibinadamu).

- Kwenye Biblia, "ghadhabu" mara nyingi inahusu hukumu ya haki ya Mungu juu ya dhambi na adhabu ya watu wanaomusi.
- "Ghadhabu ya Mungu" inaweza pia kumaanisha hukumu yake na adhabu kwa dhambi.
- Ghadhabu ya Mungu ni adhabu ya haki kwa wale ambao hawatubu dhambi zao.

Mapendekezo ya Tafsiri:

- Kulingana na muktadha, njia nyininge za kutafsiri neno hili zinaweza kujumuisha "hasira kali" au "hukumu ya haki" au 'hasira.'"
- Ghadhabu ya Mungu ni ya haki na takatifu. Unapozungumzia ghadhabu ya Mungu, hakikisha neno au kifungu kinachotumika kutafsiri neno hili hakirejelei hasira ya kibinadamu yenye dhambi.

(Tazama pia: hakimu, dhambi)

Marejeleo ya Biblia:

- [1 Wathesalonike 1:8–10](#)
- [1 Timotheo 2:8–10](#)
- [Luka 3:7](#)
- [Luka 21:23](#)
- [Mathayo 3:7](#)
- [Ufunuo 14:10](#)
- [Warumi 1:18](#)
- [Warumi 5:9](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H0639, H2197, H2528, H2534, H2740, H3707, H3708, H5678, H7107, H7109, H7110, H7265, H7267, G23720, G37090, G39490, G39500

Ghala*Ufanuzi:*

"ghala" ni jengo kubwa linalotumika kuhifadhi chakula au vitu vingine, mara nyingi kwa muda mrefu.

- Kwenye Biblia, "ghala" lilitumika kuhifadhi nafaka za ziada na chakula kingine ili zitumike baadaye wakati wa njaa.
- Neno hili pia lilitumika kwa njia ya mfano kurejelea mambo yote mazuri ambayo Mungu anataka kuwapa watu wake.
- Maghala ya hekalu yalikuwa na vitu vya thamani ambavyo vilikuwa vimewekwa wakfu kwa Yahweh, kama vile dhahabu na fedha. Baadhi ya vitu hivi viliviyotumika kukarabati na kutunza hekalu pia vilihifadhiwa hapo.
- Njia nyingine za kutafsiri "storehouse" zinaweza kujumuisha "jengo la kuhifadhi nafaka" au "mahali pa kuweka chakula" au "chumba cha kuweka vitu vya thamani salama."

(Tazama pia: takasa, toa, njaa, dhahabu, nafaka, fedha, hekalu)

Marejeleo ya Biblia:

- [2 Mambo ya Nyakati 16:2–3](#)
- [Luka 3:17](#)
- [Mathayo 3:12](#)
- [Zaburi 33:7](#)

Data Neno:

- Strong's: H0214, H0618, H0624, H4035, H4200, H4543, G05960

Gharika*Ufanuzi:*

Neno "Gharika" linamaanisha kiasi kikubwa cha maji kinachofunika kabisa ardhi.

- Neno hili pia linatumika kwa njia ya mfano kurejelea kiasi kikubwa cha kitu, hasa kitu kinachotokea ghafla.
- Katika wakati wa Noa, watu walikuwa wamekuwa waovu sana kiasi kwamba Mungu alisababisha Gharika ya dunia nzima kuja juu ya uso wote wa dunia, hata kufunika vilele vya milima. Kila mtu ambaye hakuwa kwenye mashua na Noa alizama. Mafuriko mengine yote yanashughulikia eneo dogo zaidi la ardhi.
- Neno hili pia linaweza kuwa kitendo, kama vile "ardhi ilifurika na maji ya Mto."

Mapendeleko ya Tafsiri:

- Njia za kutafsiri maana halisi ya "Gharika" zinaweza kujumuisha "mafuriko ya maji" au "kiasi kikubwa cha maji."
- Ulinganisho wa sitiari "kama Gharika" unaweza kuweka neno halisi, au neno mbadala linaweza kutumika ambalo linarejelea kitu ambacho kina kipengele cha mtiririko, kama vile Mto.
- Kwa usemi "kama Gharika ya maji" ambapo maji tayari yametajwa, neno "Gharika" linaweza kutafsiriwa kama "kiasi kikubwa sana" au "kufurika."
- Neno hili linaweza kutumika kama sitiari, kama vile "usiruhusu Gharika kunifagilia," ambayo inamaanisha "usiruhusu majanga haya makubwa yanitokee" au "usiniruhusu kuharibiwa na majanga" au "usiruhusu hasira yako kuniharibu." (Tazama: Sitiari)
- Usemi wa kiufananisha "Ninalowesha kitanda changu kwa machozi" unaweza kutafsiriwa kama "machozi yangu yanafunika kitanda changu kwa maji kama gharika."

(Tazama pia: safina, Nuhu)

Marejeleo ya Biblia:

- [Danieli 11:10](#)
- [Mwanzo 7:6–7](#)
- [Luka 6:46–48](#)
- [Mathayo 7:24–25](#)
- [Mathayo 7:26–27](#)
- [Mathayo 24:37–39](#)

Neno Data:

- Strong's: H3999, G26270

Gibea

Uhalisia:

Gibea ulikuwa mji ulioko kaskazini mwa Yerusalem na kusini mwa Betheli.

- Gibea ilikuwa katika eneo la kabilia la Benyamini.
- Ilikuwa eneo la vita kubwa kati ya kabilia la Benjamini na Waisraeli.

(Mapendeleko ya Tafsiri: Namna ya Kutafsiri Majina)

(Tazama pia: Benjamini, Betheli, Yerusalem)

Marejeleo ya Biblia:

- [1 Samweli 10:26–27](#)
- [2 Samweli 21:6](#)
- [Hosea 9:9](#)
- [Waamuzi 19:12–13](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H1387, H1389, H1390, H1394

Gibeoni

Uhalisia:

Gibeoni ulikuwa mji uliokuwa takriban kilomita 13 kaskazini magharibi mwa Yerusalem. Watu

waliokuwa wakiishi Gibeoni walijulikana kama Wagibeoni.

- Wagibeoni waliposikia jinsi Waisraeli walivyoharibu miji ya Yeriko na Ai, waliingiwa na hofu.
- Basi Wagibeoni walikuja kwa viongozi wa Israeli huko Gilgali wakijifanya kuwa watu kutoka nchi ya mbali.
- Viongozi wa Waisraeli walidanganywa na kufanya makubaliano na Wagibeoni kwamba wangewalinda na wasiwaangamize.

(Tazama pia: Gilgali, Yeriko, Yerusalem)

Marejeleo ya Biblia:

- [1 Mambo ya Nyakati 8:29](#)
- [1 Wafalme 3:4-5](#)
- [2 Samweli 2:12-13](#)
- [Yoshua 9:3-5](#)

Mifano kutoka kwa hadithi za Biblia:

- **15:6** Hata hivyo, moja ya makundi ya watu wa Kanaani, walioitwa **Wagibeoni**, walimdaganya Yoshua kwa kusema kwamba walitoka mahali mbali na Kanaani.
- **15:7** Baadaye, wafalme wa kundi lingine la watu huko Kanaani, Waamori, waliposikia kwamba **Wagibeoni** walikuwa wamefanya mkataba wa amani na Waisraeli, waliunganisha majeshi yao kuwa jeshi moja kubwa na kushambulia **Gibeoni**.
- **15:8** Hivyo, Yoshua alikusanya jeshi la Waisraeli na wakasafiri usiku kucha hadi wakafika kwa **Wagibeoni**.

Data ya Neno:

- Strong's: H1391, H1393

Gideoni

Uhalisia:

Gideoni alikuwa mtu wa kiisraeli ambaye Mungu alimchagua kuwaokoa Waisraeli kutoka kwa maadui zao.

- Wakati Gideoni alipokuwa akiishi, kundi la watu linaloitwa Wamidiani likikuwa likiwashambulia Waisraeli na kuharibu mazao yao.
- Ingawa Gideoni alikuwa na hofu, Mungu alimtumia kuwaongoza Waisraeli kupigana dhidi ya Wamidiani na kuwashinda.
- Gideoni pia alitii Mungu kwa kubomoa madhabahu za miungu wa uongo, Baali na Ashera.
- Hakuwaongoza tu watu kushinda maadui zao bali pia aliwahimiza kumtii na kumwabudu Mungu, Mungu wa kweli pekee.

(Mapendekezo ya Tafsiri: Jinsi ya Kutafsiri Majina ya Watu)

(Tazama pia: Bali, Ashera, komboa, Midiani, Mungu)

Marejeleo ya Biblia:

- [Waembrania 11:32–34](#)
- [Waamuzi 6:11 Waamuzi 6:23](#)
- [Waamuzi 8:17](#)

Mifano kutoka kwenye hadithi za Biblia:

- **16:5** Malaika wa Yahweh alimja **Gideoni** na kusema, "Mungu yuko pamoja nawe, shujaa hodari. Nenda ukaikomboe Israeli kutoka kwa Wamidiani."
- **16:6 Baba yake Gideoni** alikuwa na madhabahu iliyowekwa wakfu kwa sanamu. Mungu alimwambia **Gideoni** abomoe madhabahu hiyo.
- **16:8** Kulikuwa na wengi sana wa Midiani kiasi kwamba hawakuweza kuhesabiwa. **Gideoni** aliwaita Waisraeli pamoja ili kupigana nao.
- **16:8 Gideoni** alimwomba Mungu ishara mbili ili awe na uhakika kwamba Mungu angemwokoa Israeli kuititia kwake.
- **16:10** Wanajeshi 32,000 wa Israeli walimjia **Gideoni**, lakini Mungu alimwambia kuwa idadi hiyo ilikuwa kubwa sana.
- **16:12** Kisha **Gideoni** alirudi kwa askari wake na kuwapa kila mmoja tarumbeta, chungu cha udongo, na mwenge.
- **16:15** Watu walitaka kumfanya **Gideoni** awe mfalme wao.
- **16:16** Kisha **Gideoni** alitumia dhahabu kutengeneza vazi maalum kama lile ambalo Kuhani Mkuu alikuwa akivaa. Hata hivyo, watu walianza kuiabudu kana kwamba ni sanamu.

Data ya Neno:

- Strong's: H1439, H1441

Gileadi

Ufafanuzi:

Gileadi lilikuwa jina la eneo lenye milima mashariki mwa Mto Yordani ambapo makabila ya Waisraeli ya Gadi, Reuben, na Manase yaliishi.

- Eneo hili pia lilifahamika kama "nchi ya milima ya Gileadi" au "Mlima Gileadi."
- "Gileadi" pia lilikuwa jina la wanaume kadhaa katika Agano la Kale. Mmoja wa wanaume hawa alikuwa mjukuu wa Manase, na Gileadi mwingine alikuwa baba wa Yeftha.

(Mapendekezo ya Tafsiri: Jinsi ya Kutafsiri Majina ya Watu)

(Tazama pia: Gadi, Yefta, Manase, Reuben, makabila kumi na mawili ya Israeli)

Marejeleo ya Biblia:

- [1 Mambo ya Nyakati 2:22](#)
- [1 Samweli 11:1](#)
- [Amosi 1:3](#)
- [Kumbukumbu la Torati 2:36–37](#)
- [Mwanzo 31:21](#)
- [Mwanzo 37:25–26](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H1568, H1569

Gilgali

Uhalisia:

Gilgali ulikuwa mji ulioko kaskazini mwa Yeriko na ulikuwa mahali pa kwanza ambapo Waisraeli walipiga kambi baada ya kuvuka Mto Yordani kuingia Kanaani.

- Kule Gilgali, Yoshua aliweka mawe kumi na mawili yaliyotolewa kutoka kwenye kitanda kavu cha Mto Yordani ambao walikuwa wameuvuka hivi punde.
- Gilgali ulikuwa mji ambao Eliya na Elisha waliondoka walipovuka Yordani wakati Eliya alipoinuliwa kwenda mbinguni.
- Kulikuwa pia na maeneo mengine kadhaa yaliyotajwa kama "Gilgali" katika Agano la Kale.
- Neno "gilgali" linamaanisha "mduara wa mawe," labda likirejelea mahali ambapo madhabahu ya mduara ilijengwa.
- Kwenye Agano la Kale, jina hili karibu kila mara linatokea kama "gilgali." Hii inaweza kuashiria kwamba halikuwa jina maalum la mahali, bali lilikuwa maelezo ya aina fulani ya eneo.

(Mapendekezo ya Tafsiri: Tafsiri ya Majina)

(Tazama pia: Eliya, Elisha, Yeriko, Mto Yordani)

Marejeleo ya Biblia:

- [1 Samweli 7:15–17](#)
- [2 Wafalme 2:1–2](#)
- [Hosea 4:15](#)
- [Waamuzi 2:1](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H1537

Gird

Ufafanuzi:

Neno "funga" linamaanisha kufunga kitu kuzunguka kitu kingine. Mara nyingi linahusu kutumia mkanda au ukanda kuzunguka kiuno ili kuweka joho au kanzu katika nafasi yake sahihi.

- Usemi wa kawaida wa kibiblia, "kufunga kiuno," unarejelea kukunja sehemu ya chini ya vazi kwenye mkanda ili kumruhusu mtu kusonga kwa uhuru zaidi, mara nyingi kwa ajili ya kufanya kazi.
- Kifungu hiki pia kinaweza kumaanisha "jiandae kufanya kazi" au kuwa tayari kukabiliana na jambo gumu.
- Usemi "kufunga kiuno" unaweza kutafsiriwa kwa kutumia usemi katika lugha lengwa wenye maana sawa. Pia, unaweza kutafsiriwa kwa njia ya mfano kama "jiandae kwa hatua" au "jiweke tayari."
- Neno "girded with" linaweza kutafsiriwa kama "kuzungukwa na," "kufunikwa na," au "kuvishwa mkanda na."

(Tazama pia: mauno)

Marejeleo ya Biblia:

- [1 Petro 1:13](#)
- [Ayubu 38:3](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H0640, H0247, H2290, H2296, H8151, G03280, G12410, G40240

Golgotha

Uhalisia:

"Golgotha" ilikuwa jina la mahali ambapo Yesu alisulubiwa. Jina lake linatokana na neno la Kiaramu linalomaanisha "Fuvu" au "Mahali pa Fuvu."

- Golgotha ilikuwa nje ya kuta za mji wa Yerusalem, mahali fulani karibu. Huenda ilikuwa kwenye mteremko wa Mlima wa Mizeituni.
- Kwenye baadhi ya matoleo ya zamani ya Biblia ya Kiingereza, Golgotha inatafsiriwa kama "Kalvari," ambayo inatokana na neno la Kilatini la "Fuvu."
- Toleo nyingi za Biblia hutumia neno linaloonekana au kusikika kama "Golgotha," kwa kuwa maana yake tayari imeelezwa katika maandiko ya Biblia.

(Pendekezo la Tafsiri: Jinsi ya Kutafsiri Majina)

(Tazama pia: Aramu, Mlima wa Mizeituni)

Marejeleo ya Biblia:

- [Yohana 19:17](#)
- [Marko 15:22](#)
- [Mathayo 27:33](#)

Data ya Neno:

- Strong's: G11150

Goliathi

Uhalisia:

Goliathi alikuwa askari mrefu na mkubwa sana katika jeshi la Wafiliki ambaye aliuawa na Daudi.

- Goliathi alikuwa na urefu wa kati ya mita mbili na tatu. Mara nyingi anatajwa kama jitu kwa sababu ya ukubwa wake wa ajabu.
- Ingawa Goliathi alikuwa na silaha bora na alikuwa mkubwa zaidi kuliko Daudi, Mungu alimpa Daudi nguvu na uwezo wa kumshinda.
- Waisraeli walitangazwa washindi dhidi ya Wafilsti kutokana na ushindi wa Daudi dhidi ya Goliathi.

(Mapendekezo ya Tafsiri: Namna ya Kutafsiri Majina)

(Tazama pia: Daudi, Wafilsti)

Marejeleo ya Biblia:

- [1 Mambo ya Nyakati 20:4–5](#)
- [1 Samweli 17:4–5](#)
- [1 Samweli 21:8–9](#)
- [1 Samweli 22:9–10](#)
- Data ya Neno:
- Strong's: H1555

Gombo

Ufanuzi:

Katika nyakati za kale, gombo lilikuwa aina ya kitabu kilichotengenezwa kwa karatasi moja ndefu iliyokunjwa ya mafunjo au ngozi.

- Baada ya kuandika kwenye gombo au kusoma kutoka kwayo, watu walilifunga kwa kutumia fimbo zilizounganishwa kwenye ncha zake.
- Magombo yalitumika kwa hati za kisheria na maandiko.
- Wakati mwingine, gombo iliyowasilishwa na Mjumbe ilikuwa zimefungwa kwa nta. Ikiwa nta ilikuwa bado ipo wakati gombo ilipokelewa, basi mpokeaji alijua kwamba hakuna mtu aliyekuwa ameifungua gombo hiyo kuisoma au kuandika juu yake tangu ilipofungwa.
- Magombo yenye Maandiko ya Kiebrania yalisomwa kwa sauti katika masinagogi.

(Tazama pia: muhuri, sinagogi, Neno la Mungu)

Marejeleo ya Biblia:

- [Yeremia 29:3](#)
- [Luka 4:17](#)
- [Hesabu 21:14–15](#)
- [Ufunuo 5:2](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H4039, H4040, H5612, G09740, G09750

Gomora

Uhalisia:

Gomora ulikuwa mji ulioko katika bonde lenye rutuba karibu na Sodoma, ambapo mpwa wa Abrahamu, Lutu, alichagua kuishi.

- Mahali halisi pa Gomora na Sodoma hapajulikani, lakini kuna dalili kwamba huenda zilikuwa Kusini mwa Bahari ya Chumvi, karibu na Bonde la Sidimu.
- Kulikuwa na wafalme wengi waliokuwa vitani katika eneo ambalo Sodoma na Gomora zilikuwa ziko.
- Wakati familia ya Lutu ilipotekwa katika mzozo kati ya Sodoma na miji mingine, Abrahamu na watu wake waliwaokoa.
- Sio muda mrefu baada ya hapo, Sodoma na Gomora ziliharibiwa na Mungu kwa sababu ya uovu wa watu waliokuwa wakiishi huko.

(Mapendekezo ya Tafsiri: Jinsi ya Kutafsiri Majina)

(Tazama pia: Abrahamu, Babuloni, Lutu, Bahari ya Chumvi, Sodoma)

Marejeleo ya Biblia:

- [2 Petro 2:6](#)
- [Mwanzo 10:19](#)
- [Mwanzo 14:1-2](#)
- [Mwanzo 18:21](#)
- [Isaya 1:9](#)
- [Mathayo 10:15](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H6017

Gosheni

Ufafanuzi:

Gosheni lilikuwa jina la eneo lenye rutuba lililopo kando ya Mto Nile katika sehemu ya kaskazini ya Misri.

- Wakati Yosefu alipokuwa mtawala huko Misri, baba yake na ndugu zake pamoja na familia zao walikuwa kuishi Gosheni ili kuepuka njaa iliyokuwa Kanaani.
- Wao na wazao wao waliishi vizuri huko Gosheni kwa zaidi ya miaka 400, lakini baadaye walilazimishwa kuwa watumwa na Farao wa Misri.
- Hatimaye, Mungu alimtuma Mose kuwasaidia watu wa Israeli kuondoka katika nchi ya Gosheni na kutoroka utumwani.

(Mapendekezo ya Tafsiri: Jinsi ya Kutafsiri Majina)

(Tazama pia: Misri, njaa, Mose, Mto Nile)

Marejeleo ya Biblia:

- [Kutoka 8:22-24](#)
- [Mwanzo 45:11](#)
- [Mwanzo 47:2](#)
- [Mwanzo 50:7-9](#)
- [Yoshua 10:40-41](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H1657

Gumu

Ufafanuzi:

Neno "gumu" kwa ujumla linamaanisha kitu ambacho ni kigumu, kinachotatiza, au kinachohitaji bidii na ustahimilivu wa kufanywa.

- Inapotumika kama kielezi, maana yake ni sawa na "juhudu kubwa."

Mapendeleko ya Tafsiri

- Neno "gumu" linaweza pia kutafsiriwa kama "pingamizi" au "endelevu" au "kwa bidii" au "changamoto," kulingana na muktadha.
- Kwenye misemo kama "fanya kazi kwa bidii" au "jaribu kwa bidii," neno "bidii" linaweza kutafsiriwa kama "kwa uvumilivu" au "kwa juhudu."
- Usemi "bonyeza kwa nguvu dhidi ya" unaweza pia kutafsiriwa kama "sukuma kwa nguvu" au "sukuma kwa nguvu dhidi ya."
- Kwenye "kuwakandamiza watu kwa kazi ngumu" kunaweza kutafsiriwa kama "kuwalazimisha watu kufanya kazi kwa bidii kiasi kwamba wanateseka" au "kusababisha watu kuteseka kwa kuwalazimisha kufanya kazi ngumu sana."
- Kulingana na muktadha, neno "gumu zaidi" linaweza pia kutafsiriwa kama "vigumu zaidi" au "kwa bidii zaidi"
- Kwenye muktadha fulani "gumu" inaweza kutafsiriwa kama "nzito" au "kwa uzito."
- Aina tofauti ya "kazi ngumu" ni uzoefu wa mwanamke anayekaribia kujifungua mtoto.

(Tazama pia: maumivu ya leba)

Marejeleo ya Biblia:

Data ya Neno: